

Aartsbisdom Utrecht
Prognose van de ontwikkeling van de personele bezetting
van het parochiepastoraat,
voor de jaren 2005 en 2010

Rapport nr. 495 maart 2002

Dr. Ton Bernts
Drs. Joris Kregting

KASKI
onderzoek en advies over religie en samenleving

Toernooiveld 5
6525 ED Nijmegen
Postbus 6656
6503 GD Nijmegen

tel. 024 - 365 35 31
fax 024 - 365 34 85
www.ru.nl/kaski
info@kaski.ru.nl

1 Inleiding

In september 1999 werd door het KASKI het rapport ‘Scenario 2010 aartsbisdom Utrecht’ uitgebracht. Hierin werd, op basis van personeelsbestand op 1 januari 1999, een prognose gegeven van de ontwikkeling van de personele bezetting van het parochiepastoraat voor de jaren 2005 en 2010.

Anno 2002 is gebleken dat de prognose moet worden bijgesteld. De prognose van het personeelsbestand op basis van de gegevens van het jaar 1999 kunnen in 2002 als een overschatting worden beschouwd. De instroom van pastores, met name het aantal wijdingen, blijft achter bij de toen gehanteerde uitgangspunten van het aartsbisdom. Ook is gebleken dat er jaarlijks een aanzienlijke zij-instroom (instroom vanuit bijvoorbeeld categoriaal pastoraat, andere bisdommen, buitenland of bestuur naar het parochiepastoraat) en zij-uitstroom (uitstroom vanuit parochiepastoraat naar bijvoorbeeld categoriaal pastoraat, andere bisdommen, buitenland of bestuur) is. De zij-instroom en zij-uitstroom is in 1999 niet meegenomen in de prognoses, in de nieuwe prognose is dit wel het geval. Daarnaast worden in 2002 alleen nog maar bezoldigde diakens meegenomen in de prognoses.

De prognose van het pastoraal personeel wordt nu bijgesteld door gebruik te maken van de meest recente gegevens. Bij de prognose van het pastoraal personeel gaat het alleen om mensen die in het parochiepastoraat werkzaam; de dekenen en bijvoorbeeld de dekenale werkers en dienstverleners maken derhalve geen deel uit van onze prognose.

De in- en uitstroom van het personeelsbestand wordt in het nieuwe prognose-model specifieker bepaald dan voorheen, door zij-instroom en –uitstroom mee te nemen. De berekening van de in- en uitstroom staat bij de prognose van de afzonderlijke groepen (priesters, pastorale werk(st)ers en bezoldigde diakens) weergegeven.

Het aldus vernieuwde prognosemodel leidt op het eerste gezicht tot betere resultaten. Wanneer we namelijk met het nieuwe prognosemodel de vorige prognose uit 1999 opnieuw verrichten, dan komen we voor 2002 uit op cijfers die nagenoeg overeenkomen met de werkelijke situatie.

2 De ontwikkeling van het personeelsbestand in het parochiepastoraat

2.1 De ontwikkeling van het aantal priesters

Per 1-1-2002 is de leeftijdsverdeling van de priesters als volgt:

Tabel 2.1 - Aantal actieve priesters per leeftijdsgroep, per 1 januari 2002

1 januari 2002	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64	65-69	70 e.o.	totaal
absoluut aantal	11	16	14	32	37	22	20	152
%	7,2	10,5	9,2	21,1	24,3	14,4	13,2	100,0

Op 1 januari 2002 zijn er in het personeelsbestand van het aartsbisdom Utrecht 152 priesters werkzaam in het parochiepastoraat. De meeste priesters (45,4%) zijn tussen de 55 en 64 jaar. Ook de groep met priesters die 65 jaar of ouder zijn vormt een belangrijk deel: 27,6%. Deze groep is ongeveer even groot als de groep priesters die jonger zijn dan 55 jaar (26,9%).

Op basis van de situatie op 1 januari 2002 is een prognose gemaakt van het aantal priesters in 2005 en 2010. De prognose houdt rekening met de in- en uitstroom van de priesters in het parochiepastoraat.

De instroom is gebaseerd op:

- Aantal priesterwijdingen, gebaseerd op het gemiddelde van het aantal wijdingen (van priesters die gaan werken in het parochiepastoraat) van de jaren 1999, 2000 en 2001. Per jaar zijn dit er gemiddeld 2.
- Het aantal priesters dat van elders (vanuit bijvoorbeeld het categoriaal pastoraat, andere bisdommen, het bestuur of het buitenland) in het parochiepastoraat wordt benoemd. Deze instroom noemen we de 'zij-instroom' van priesters in het parochiepastoraat en het gemiddelde van de jaren 1999, 2000 en 2001 wordt doorberekend in de prognoses. Per jaar zijn dit er gemiddeld 6.

De uitstroom is gebaseerd op:

- Het aantal priesters dat komt te overlijden. Hierbij is, op basis van de sterftetafels van het CBS, de sterftkans van de in 2002 werkzame priesters op grond van leeftijd en geslacht doorberekend.
- Het aantal priesters dat met emeritaat gaat. In de jaren 1999, 2000 en 2001 gingen de priesters gemiddeld met hun 70ste jaar met emeritaat en deze leeftijd is ook in de prognose gekozen als grens voor het emeritaat.
- Het aantal priesters dat vanuit het parochiepastoraat overstapt naar elders (bijvoorbeeld het categoriaal pastoraat, andere bisdommen, het bestuur of het buitenland) en het aantal priesters dat hun functie neerlegt (waarbij het niet gaat om emeritaat maar om bijvoorbeeld ziekte en ontslag). Voor deze twee soorten van 'zij-uitstroom' van priesters in het parochiepastoraat is het gemiddelde van de jaren 1999, 2000 en 2001 genomen. Per jaar zijn dit er gemiddeld 7.

De prognose van het aantal priesters is nu als volgt:

Tabel 2.2 - Prognose van het aantal priesters, op basis van in- en uitstromen, in cumulatieve aantallen vanaf 2002 tot de jaren 2005 en 2010

1 januari	instroom		uitstroom			saldo	totaal
	wijdingen	zij-instroom	sterfte	emeritaat	zij-uitstroom		
2002							152
2005	6	18	-8	-27	-21	-32	120
2010	16	48	-26	-46	-56	-64	88

Het aantal priesters dat werkzaam is in het parochiepastoraat zal de komende jaren dalen. In 2002 zijn er 152 priesters actief, in 2005 nog 120 en vijf jaar later 88. We kunnen concluderen dat de zij-instroom en de zij-uitstroom in grote lijnen aan elkaar gelijk blijven. Sterfte en met name emeritaat overtreffen de instroom na wijding en zorgen voor de daling van het aantal priesters binnen het parochiepastoraat. In 2010 zijn er volgens de prognose 72 priesters gestorven of met emeritaat, tegenover slechts 16 wijdingen van priesters die in het parochiepastoraat gaan werken.

2.2 De ontwikkeling van het aantal pastoraal werk(st)ers

Per 1-1-2002 is de leeftijdsverdeling van de pastoraal werk(st)ers als volgt:

Tabel 2.3 - Aantal pastoraal werk(st)ers per leeftijdsgroep, per 1 januari 2002

1 januari 2002	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64	totaal
absoluut aantal	10	34	48	14	16	122
%	8,2	27,9	39,3	11,5	13,1	100,0

Op 1 januari 2002 zijn er 122 pastoraal werk(st)ers actief in het parochiepastoraat van het aartsbisdom. In het algemeen zijn de pastoraal werk(st)ers jonger dan de priesters. Bijna 40% van de pastoraal werk(st)ers is tussen de 45 en 54 jaar en nog eens 28% tussen de 35 en 44 jaar.

Met de gegevens van de pastoraal werk(st)ers in 2002 worden prognoses gemaakt voor de jaren 2005 en 2010. Ook hier houden we rekening met een in- en uitstroom van pastoraal werk(st)ers. De instroom is gebaseerd op:

- Het gemiddelde van het aantal pastoraal werk(st)ers dat in de jaren 1999, 2000 en 2001 is benoemd om te gaan werken in het parochiepastoraat, namelijk gemiddeld bijna 9 per jaar.
- Het gemiddelde van het aantal pastoraal werk(st)ers dat in de jaren 1999, 2000 en 2001 vanuit elders (bijvoorbeeld het categoriaal pastoraat, andere bisdommen, het bestuur of het buitenland) in het parochiepastoraat is komen te werken, namelijk gemiddeld bijna 2 per jaar.

De uitstroom is gebaseerd op:

- Het aantal pastoraal werk(st)ers dat komt te overlijden waarbij de sterftekans op grond van leeftijd en geslacht is doorberekend op basis van de sterftetafels van het CBS.
- Het aantal pastoraal werk(st)ers dat op hun 65ste jaar met pensioen gaat.
- Het aantal pastoraal werk(st)ers dat vanuit het parochiepastoraat elders (bijvoorbeeld het categoriaal pastoraat, andere bisdommen, het bestuur of het buitenland) gaat werken en het aantal pastoraal werk(st)ers dat hun functie neerlegt zonder dat er sprake is van pensioen. Deze uitstromen tezamen worden 'zij-uitstroom' genoemd en voor de prognose wordt het gemiddelde van de jaren 1999, 2000 en 2001 gebruikt, namelijk gemiddeld 6 per jaar.

De totale instroom en uitstroom van pastoraal werk(st)ers laten zich nu als volgt samenvatten:

Tabel 2.4 - Prognose van het aantal pastoraal werk(st)ers op basis van in- en uitstromen, in cumulatieve aantallen vanaf 2002 tot de jaren 2005 en 2010

1 januari	instroom		uitstroom			saldo	totaal
	benoemingen	zij-instroom	sterfte	pensioen	zij-uitstroom		
2002							122
2005	26	5	-2	-7	-18	+4	126
2010	69	13	-6	-23	-48	+5	127

Het aantal pastoraal werk(st)ers dat werkzaam is in het parochiepastoraat van het aartsbisdom Utrecht zal in de komende jaren ietwat toenemen, van 122 in 2002 tot 126 in 2005 en 127 in 2010. Er is bij de pastoraal werk(st)ers een vrij forse zij-uitstroom te verwachten, waar echter een nog groter aantal benoemingen tegenover staat. Aangezien de uitstroom door sterfte en pensioen niet zo groot is als bij de priesters, blijft de groep pastoraal werk(st)ers in de nabije toekomst stabiel.

2.3 De ontwikkeling van het aantal bezoldigde diakens

Per 1-1-2002 is de leeftijdsverdeling van de diakens als volgt:

Tabel 2.5 - Aantal actieve diakens per leeftijdsgroep, per 1 januari 2002

1 januari 2002	25-34	35-44	45-54	55-59	60-64	totaal
absoluut aantal	-	-	7	1	-	8
%	-	-	87,5	12,5	-	100,0

Er zijn momenteel 8 bezoldigde diakens werkzaam in het parochiepastoraat van het aartsbisdom Utrecht. Bijna alle diakens zijn tussen de 45 en 54 jaar, één diaken is net iets ouder.

Hoewel het niet om grote aantallen gaat is ook voor de diakens, op basis van de in- en uitstroom, een prognose gemaakt.

De instroom van diakens bestaat uit het aantal wijdingen en de overgang van elders (bijvoorbeeld het categoriaal pastoraat, andere bisdommen, het bestuur of het buitenland) naar het parochiepastoraat (zij-instroom). Voor de prognose is het aantal wijdingen en zij-instromers samengenomen en wordt het gemiddelde van de jaren 1999, 2000 en 2001 als uitgangspunt genomen. De totale instroom komt neer op gemiddeld bijna 1 diaken per jaar.

De uitstroom van diakens is vergelijkbaar met die van de pastoraal werk(st)ers:

- Het aantal diakens dat komt te overlijden waarbij de sterftekans op grond van leeftijd en geslacht is doorberekend op basis van de sterftetafels van het CBS.
- Het aantal diakens dat op hun 65ste jaar met emeritaat gaat.
- Het aantal diakens dat vanuit het parochiepastoraat elders (bijvoorbeeld in het categoriaal pastoraat, andere bisdommen, het bestuur of het buitenland) gaat werken en het aantal diakens dat hun functie neerlegt zonder dat er sprake is van pensioen. Deze uitstromen vormen de zij-uitstroom en voor de prognose wordt het gemiddelde van de jaren 1999, 2000 en 2001 gebruikt (gemiddeld 1 in de drie jaar).

De totale instroom en uitstroom van diakens laten zich nu als volgt samenvatten:

Tabel 2.6 - Prognose van het aantal diakens, op basis van in- en uitstromen, in cumulatieve aantallen vanaf 2002 tot de jaren 2005 en 2010

1 januari	instroom	uitstroom			saldo	totaal
	wijdingen en zij-instroom	sterfte	emeritaat	zij-uitstroom		
2002						8
2005	2	-	-	1	1	9
2010	5	-	-	2	3	11

Zoals al eerder is vermeld gaat het bij de bezoldigde diakens om een kleine groep. Het is niet eenvoudig om een goede prognose te maken omdat in een kleine groep geringe veranderingen grote gevolgen kunnen hebben. In de tabel komt voor de nabije toekomst een kleine groei van het aantal diakens naar voren maar vanaf 2010 komen de bezoldigde diakens die momenteel werkzaam zijn in het parochiepastoraat steeds meer in de buurt van het emeritaat. Daarom kan men er beter vanuit gaan dat het aantal diakens de komende jaren stabiel zal blijven.

2.4 De ontwikkeling van het totale personeelsbestand

In tabel 2.7 wordt een overzicht gegeven van de huidige personele bezetting van het parochiepastoraat in het aartsbisdom en de verwachte personele bezetting in 2005 en 2010. Aan de hand van de huidige gemiddelde functieomvang van priesters, pastoraal werk(st)ers en diakens, is een schatting gemaakt van de totale functieomvang in 2005 en 2010. Voor de priesters is hierbij uitgegaan van een gemiddelde van 0,9 fte, voor de pastoraal werk(st)ers van 0,9 fte en voor de diakens van 1,0 fte.

Tabel 2.7 - Ontwikkeling van de totale personele bezetting.

jaar	priesters	pastoraal werk(st)ers	diakens	totaal personen	totaal fte
2002	152	122	8	282	263
2005	120	126	9	255	237
2010	88	127	11	226	208

Het totaal aantal personen dat werkzaam is in het parochiepastoraat van het aartsbisdom daalt van 282 in 2002 tot 226 in 2010. Deze daling wordt veroorzaakt door de daling van het aantal priesters. Met de inkrimping van het personeelsbestand neemt ook de totale functieomvang af, van 263 fte in 2002 tot 208 fte in 2010.

3 Toedeling van pastorale formatie aan de dekenaten in het aartsbisdom Utrecht

In dit laatste deel wordt een toedeling gemaakt van de toekomstige aantallen pastoraal personeel over de huidige dekenaten van het aartsbisdom Utrecht. Allereerst bekijken we de huidige verdeling van het pastoraal personeel van het aartsbisdom Utrecht over de verschillende dekenaten. Er is hierbij ook een uitsplitsing gemaakt naar de beschikbaarheid van priesters, pastoraal werk(st)ers en diakens. De aantallen in personen zijn zoveel mogelijk afgerond op hele aantallen. Voor ieder dekenaat is ook nog de totale functieomvang in fte weergegeven.

Tabel 3.1 - Feitelijke verdeling per dekenaat van het pastoraal personeel, per 1 januari 2002

dekenaat	priesters	pastoraal werk(st)ers	diakens	totaal personen	totaal fte
Arnhem	22	23	2	47	42,9
Berkelland	9	11	0	20	18,8
Montferland	11	14	0	25	24,3
Salland	17	12	1	30	27,0
't Sticht	17	18	1	36	34,3
Twente-Noord	21	7	2	30	27,8
Twente-Zuid	21	9	0	30	27,1
Utrecht-Oudenrijn	23	20	2	45	41,7
Veluwe-Flevoland	11	8	0	19	18,7
totaal	152	122	8	282	262,5

Voor de berekening van de toekomstige toedeling van pastoraal personeel per dekenaat wordt niet de huidige verdeling (op 1 januari 2002) als basis genomen maar de indicatie van de 'behoefte' aan pastoraal personeel voor de verschillende dekenaten. Voor deze toedeling op basis van behoefte zijn zoals gebruikelijk drie parameters gekozen, namelijk het aantal parochies, het aantal nominale katholieken en de oppervlakte van de dekenaten. De motivering is dat het aantal parochies globaal aangeeft hoeveel kerken er zijn, en hoeveel bestuurlijke en organisatorische (samenwerkings-)verbanden er zijn. Het aantal katholieken geeft de pastorale vraag aan. De oppervlakte geeft de omvang van het pastorale verzorgingsgebied aan; deze laatste parameter wordt als minst belangrijk beschouwd, en telt slechts voor 1/3 mee.

Tezamen vormen de drie parameters een globale indicatie van de 'behoefte' aan pastoraal personeel. Het gaat hierbij uitdrukkelijk om toewijzing aan dekenaten als geheel, zodat een meer gedifferentieerde toedeling aan parochies binnen de dekenaten zelf dient plaats te vinden. De gewichten zoals die op basis van de drie parameters aan de dekenaten worden toegekend kunnen verschillen van de huidige verdeling van pastoraal personeel over de dekenaten. Een dekenaat kan momenteel in verhouding veel pastoraal personeel hebben terwijl het gewicht, op basis van het aantal parochies, parochianen en de oppervlakte, een kleiner aantal personeel wordt verondersteld.

De percentages van de drie parameters per dekenaat staan in tabel 3.2. In de laatste kolom staat het gewicht dat uit deze drie parameters resulteert (parochies + katholieken + 1/3 oppervlakte).

Tabel 3.2 - Aandeel parochies, katholieken en oppervlakte per dekenaat, op 1 januari 2000

dekenaat	aantal parochies	aantal parochianen	oppervlakte	gewicht
Arnhem	15,2	16,7	14,3	15,7
Berkelland	8,2	7,5	11,6	8,4
Montferland	12,3	13,7	4,7	11,8
Salland	12,9	9,0	18,8	12,1
't Sticht	11,7	10,3	7,7	10,5
Twente-Noord	11,1	12,4	8,1	11,2
Twente-Zuid	10,2	12,3	7,1	10,7
Utrecht-Oudenrijn	9,9	11,5	5,2	9,9
Veluwe-Flevoland	8,5	6,7	22,5	9,7
totaal	100,0 (342)	100,0 (834.348)	100,0 (9.412km ²)	100,0

Met behulp van de nu berekende gewichten per dekenaat kan een toedeling gemaakt worden van het voor de jaren 2005 en 2010 geprognosticeerde beschikbare pastorale personeel. Deze aantallen staan in tabel 3.3 en 3.4.

Tabel 3.3 - Toedeling per dekenaat van het geprognosticeerde pastoraal personeel, per 1 januari 2005

dekenaat	priesters	pastoraal werk(st)ers	diakens	totaal personen	totaal fte
Arnhem	19	20	1	40	37,2
Berkelland	10	11	1	22	19,9
Montferland	14	15	1	30	27,9
Salland	14	15	1	30	28,6
't Sticht	13	13	1	27	24,9
Twente-Noord	13	14	1	28	26,5
Twente-Zuid	13	13,5	1	27,5	25,3
Utrecht-Oudenrijn	12	12,5	1	25,5	23,4
Veluwe-Flevoland	12	12	1	25	23,0
totaal	120	126	9	255	236,7

Tabel 3.4 - Toedeling per dekenaat van het geprognosticeerde pastoraal personeel, per 1 januari 2010

dekenaat	priesters	pastoraal werk(st)ers	diakens	totaal personen	totaal fte
Arnhem	14	20	2	36	32,7
Berkelland	7	11	1	19	17,5
Montferland	10	15	1,5	26,5	24,6
Salland	11	15	1,5	27,5	25,2
't Sticht	9	13	1	22	21,9
Twente-Noord	10	14	1	25	23,3
Twente-Zuid	9	14	1	24	22,3
Utrecht-Oudenrijn	9	13	1	23	20,6
Veluwe-Flevoland	9	12	1	22	20,2
totaal	88	127	11	226	208,3

Uit de toedeling per dekenaat voor de jaren 2005 en 2010 valt het volgende op te maken:

- 1) De dekenaten zullen allen worden geconfronteerd met een (sterke) afname van het aantal priesters
- 2) De normatieve toedeling verschilt aanzienlijk van de huidige feitelijke verdeling (zie bijlage tabel 1). Dit betekent dat sommige dekenaten extra sterk achteruit zullen gaan in pastoraal personeel, met name in het aantal priesters.

Bijlage

Tabel 1 - Toedeling per dekenaat van het pastoraal personeel op basis van gewichten, per 1 januari 2002

dekenaat	priesters	pastoraal werk(st)ers	diakens	totaal personen	totaal fte
Arnhem	24	19	1	44	41,2
Berkelland	13	10	1	24	22,1
Montferland	18	14	1	33	31,0
Salland	18	15	1	34	31,8
't Sticht	16	13	1	30	27,6
Twente-Noord	17	14	1	32	29,4
Twente-Zuid	16	13	1	30	28,1
Utrecht-Oudenrijn	15	12	1	28	26,0
Veluwe-Flevoland	15	12	1	27	25,5
totaal	152	122	8 (9)	282	262,5